

İşgörenlerin kişilik özelliklerinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisi¹

The effects of personality traits of employees on cyberloafing behaviour

Melek Tan² Mahmut Demir³

Geliş Tarihi / Received Date: 19 / 11 / 2017

Kabul Tarihi / Accepted Date: 31 / 12 / 2017

Öz

Sanal kaytarma işyerinde çalışma saatleri içinde iş dışı amaçlarla internet, telefon kullanımı, televizyon seyretme gibi işyeri sapağını davranışlarıdır. Bu çalışmanın amacı konaklama işletmelerinde işgörenlerin kişilik özelliklerinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu çalışmanın verileri Kemer, Beldibi, Çamyuva, Belek, Kundu, Antalya'daki 5 ve 4 yıldızlı otellerde çalışan işgörenlerden anket formu aracılığıyla yüz yüze görüşme yapılarak elde edilmiştir. Toplam 600 adet anket dağıtılmış olup bunlardan 400 adedi değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada kullanılan anketler literatürden yararlanılan oluşturulmuştur. Likert tipi 5'li ölçekte oluşturulan iki farklı ölçek toplam dokuz boyuttan oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programından yararlanılmış ve veriler faktör analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi ile çözümlenmiştir. Sonuçta oluşturulan 20 hipotezden 9'u kabul edilirken 11'i reddedilmiştir.

Anahtar sözcükler: Otel İşletmeleri, Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Sanal Kaytarma Davranışı, İşgörenler

Abstract

Cyberloafing, as the use of internet, telephone, watching television etc. for non-work purposes during working hours, is a form of counterproductive workplace behaviour. So, the purpose of the study is to investigate the effects of personality traits of employees on cyberloafing behavior in hospitality businesses. The data used in this paper was obtained via a survey that was prepared through face-to-face interviews conducted among employees who had been working in 5 and 4-star hotels within the Kemer, Beldibi, Çamyuva, Belek, Kundu, Antalya. A total 600 surveys were distributed and 400 were completed and returned. Questionnaire for this study was developed from prior research in literature on a 5-point Likert-type which was based on nine dimensions of two different questionnaire. SPSS 22.0 statistical program was used to analyze the data that includes various statistical tools such as factor analysis, correlation analysis and regression analysis. As a result of the research, 9 of the hypotheses were supported while 11 hypotheses were not supported.

Keywords: Hotel businesses, Big Five Personality Traits, Cyberloafing Behaviour, Employees

1. Giriş

Otel işletmeleri turizm sektörünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Hem emek yoğun olma özelliği hem de teknolojiyi etkin bir şekilde kullanması geçmişteki klasik otelcilik bilgilerinin bir kısmının değişmesine neden olmuştur. Bu değişim otel işletmelerinde yalnızca üretim ve pazarlamada değil, aynı zamanda insan kaynaklarının nicelik ve niteliklerinde de kendini göstermektedir. Özellikle teknolojinin gerek iş yaşamında gerekse sosyal yaşamda bireylerin tutum ve davranışlarının bir parçası olması insan ilişkilerini de etkileyebilmektedir. Diğer yandan bireylerin sahip olduğu belirli özellikleri de tutum ve davranışlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Bunlardan birisi de kişilik özellikleridir.

¹ Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi BAP tarafından desteklenen 5024-YL1-17 nolu projeden üretilmiştir.

² Bilim uzmanı, sorumlu yazar, melectan07@msn.com

³ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye, mdemir1@gmail.com

İnsan kaynakları otel işletmelerinin başarısı için önemli bir işleve, güce ve değere sahiptir. İnsan kaynaklarının verimli ve etkin çalışması işletme yönetimine bağlıdır. Turizm sektöründe sunulan hizmetin müşteri, işgörenler ve yöneticiler üçgeninde anlık sağladığı etkileşim, günümüzde teknolojinin etkisiyle işletme dışındaki bireyleri, rakip işletmeleri, sektörün diğer aktörlerini de sistem içine dahil edebilmektedir. İşte bunu gerçekleştiren teknoloji temelli sosyal medya araçlarıdır. Sosyal medyanın özellikle işgörenlerin çalışma yaşamında kullanması birtakım sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın odaklandığı konu, sosyal medya ağırlıklı sanal kaytarma davranışının işgörenlerin kişilik özellikleri ile ilişkisi üzerine olacaktır.

2. Literatür

2.1. Kişilik ve kişilik özellikleri

Kişilik bireyin çevresiyle olan etkileşiminin sonucunda görünümünün, yaşam tarzının, beceri ve yeteneklerinin, alışkanlıklarının kendine özgü olmasını sağlayan onu diğerlerinden ayıran davranışlar olarak tanımlanabilir (Tan, 2017). Bireyler birbirlerinden farklı davranışlar sergilemektedirler. Bu farklı davranışın oluşmasını bireylerin sahip oldukları inanç ve değerler sağlamaktadır. Kişilik bireyin çevresi ile etkileşiminin bir sonucu olarak düşünülebilir. Kişiliğin oluşumundaki çevre etkisine bakıldığında doğal çevreden ziyade sosyal çevrenin birey üzerindeki etkisi görülmektedir. Bireylerin kendine has özelliklerini oluşturan birtakım bileşenler bulunmaktadır. Kişiliği, mizaç (huy), karakter ve yeteneğin bileşimi olarak ifade etmek mümkündür. Her bireyde bu bileşenler farklılık gösterdiği için her bireyin kişiliğinin farklı olması da doğaldır.

Kişilik özellikleri bireyleri birbirinden ayırdığı için bireyler arası iletişimi de etkileyebilmektedir. Eren (2004: 44) kişilik özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır;

1. Bireyin doğduğu andan itibaren edindiği tüm davranış ve eğilimlerinin toplamıdır.
2. Birey edindiği davranış ve eğilimleri düzenleyerek bunlara yön verip idare eder.
3. Bireyin zaman içerisinde kazandığı davranışların bütünleşmesi ile diğer bireyler ile arasında birtakım farklılıklar oluşmaktadır.
4. Birey özel çevresinden edindiği davranış ve eğilimlerini yine sosyal uyum ile çevresine uydurur.
5. Birey doğduğu an sahip olduğu bir karakteri vardır ve bu karakter kişiliğinin değişmez bir unsurudur.

Kişilik özellikleri üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi ve en çok araştırma yapılan konu ise "Beş Faktör Kişilik Özellikleri" dir. Beş faktör kişilik özellikleri kuramı ilk 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından incelenmiştir (Shaye, 2009: 12). 1943 yılında Cattell'in temellerini oluşturduğu kişilik özelliklerini 1963 yılında Norman beş boyuta indirerek yapmış olduğu bu sınıflamayı "Kişilik Özelliklerinin Yeterli Sınıflandırması" ismiyle sunmuştur (Yoon, 1997: 26). 1990 yılında Goldberg, Norman'ın hazırladığı boyutların listesini kullanarak beş faktörlü kişilik ölçeğini hazırlamıştır. Goldberg aynı zamanda literatürde "beş faktör" deyimini kullanan ilk araştırmacı olarak da bilinmektedir (Apple, 2011: 13). 1985 yılında Costa ve McCrae faktör olarak adlandırdıkları değişkenleri birçok kişi üzerinde çok yönlü olarak yapıp kişiliğin beş faktörden olduğunu belirtmişlerdir (Tan, 2017).

Kişiliğe boyutsal olarak yaklaşan çağdaş modelleri Costa ve McCrae'nin "Beş Faktör Kişilik Modeli" (BFM) (1990) ve Cloninger'ın (1993) yedi faktörlü "Psikobiyolojik Kişilik Modeli"dir (PKM). Myers-Briggs'in Kişilik Modeli, Schutz, (1998)'un Temel Kişilerarası İlişkiler Yaklaşımı (FIRO) ve Gurdjieff'in Enneagram modelidir. Anılan modellerin hepsinde tümevarım metodu kullanılırken, yalnızca Gurdjieff'in Enneagram modeli tümdengelim metodunu kullanmıştır (Tan, 2017). Literatürde "The Big Five Theory" olarak bilinen "Beş Faktörlü Kişilik Modeli"nde boyutlar dışadönüklük, uyumluluk, açıklık, sorumluluk ve duygusal denge olarak belirlenmiştir.

Dışadönük bireyler, susmayı seven, pasif, kalabalıktan kaçan, iletişime kapalı tiplerin aksine genellikle diğer bireylerle kolay iletişim kurabilme özelliğine sahiptir. McCrae ve Costa (1997)'ya göre dışadönüklük boyutu girişkenlik, aktif, iddialı, maceracı, iyimser ve sıcakkanlı olmak üzere altı tane tanımlayıcı sıfatı içermektedir. Uyumluluk özelliklerine sahip bireylerde genellikle dürüst, uyumlu, alçak gönüllü, yumuşak başlı, yardımsever, güvenilir gibi özelliklere sahiptir. Uyumluluk özelliklerine sahip olmayan bireylerde ise ukala, geçimsiz, güvensiz gibi özellikler kendini göstermektedir (Shaye, 2009: 8). Açıklık kişilik özelliğine sahip bireyler, gelenekçi, dar görüşlü bireylerin aksine daha farklı düşünebilen, yaratıcı, hayalci bireylerdir. Hayalci ve yaratıcı olmaları diğer bireylerden ayıran önemli bir özelliktir. Açıklık özelliği olmayan bireyler kalıplaşmış geleneksel yöntemlerin dışına çıkmazken açıklık özelliği yüksek bireyler otoriteyi sorgulama, sıradanlığa karşı gelmekte ve yeni deneyimler basit olmayan yöntemler arayışlarına girmektedir. Duygusal, fikir sahibi, estetik, aktif, fantastik, değer sahibi gibi sıfatlar açıklık boyutu içinde yer almaktadır (Zuroff, Sadikaj, Kelly ve Leybman, 2016; Shaye, 2009:9). Duygusal denge özelliklerine sahip bireyler panik, özgüvensiz, sinirli, değişken ve saldırgan gibi özellikler sergilemektedirler. Depresyona meyilli, yaşadığı olayların üstesinden gelmekte zorlanan, iş hayatı ile özel hayatı arasında denge kuramayan, stresle başa çıkamayan tiplerdir. McCrae ve Costa (1997)'ya göre duygusal denge boyutunda yer alan özellikleri tanımlayıcı sıfatları endişeli, düşmanca, düşüncesiz, depresif, kendinin farkında olma ve kırılgan olarak ifade etmek mümkündür. Görevini bilen, düzenli, kabiliyetli, temkinli, mücadeleci ve disiplinli gibi sıfatlarla açıklanan sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireyler planlı, kararlı, disiplinli, başarıya odaklanan tiplerdir. Görev bilincine sahip bireyler organizasyona bağlı, hevesli ve isteklidir, başarıya odaklı, çalışma tempoları yüksektir (Smith, Bell ve Watts, 2014; Wang ve Zhang, 2017).

2.2. Sanal kaytarma davranışı

İletişim teknolojisi ve araçları bireylerin sosyal yaşamı kadar çalışma yaşamı ve örgütlerin iş yapısını da etkileyebilmektedir. İşgörenlerin çalışma yaşamında kendilerini geliştirmesine ve sosyal etkileşimde bulunmasında etkin rol oynayan iletişim teknolojileri zaman zaman örgütlerde olumsuz sonuçları da ortaya çıkarabilmektedir. İnternet, telefon, televizyon gibi çeşitli araçların çalışma yaşamında iş amaçlı ya da bireysel amaçlarla kullanımı örgütsel düzeyde birtakım tartışmaları da beraberinde getirebilmektedir. Bir grup araştırmacı iletişim teknolojilerinin bireylerin gelişim ve öğrenmesine katkı sağladığı düşüncesiyle çalışma yaşamında kısıtlanmaması gerektiğini savunurken bir grup araştırmacı karşı görüşü savunarak teknoloji temelli iletişim araçlarının bireylerin iş performansı ve örgütsel ilişkilerini olumsuz etkilediğini öne sürmektedir (Blanchard ve Henle, 2008; Demir ve Demir, 2009; Liberman, Seidman, Mckenna ve Buffardi, 2011; De Lara, 2007).

Sanal kaytarma, bireylerin mesai saatleri içerisinde bilgisayar, telefon, televizyon gibi araçlarla internet kullanımı, film ya da program izleme, oyun oynama vb amaçlarla iş ve üretim yerine zamanı boşa geçirerek örgütsel hedeflere ve çıktılara olabilecek işgören katkısını azaltmaya yönelik eylem, hareket ve uygulamalar olarak tanımlanabilir (Askew, Buckner, Taing, Ilie, Bauer ve Coovert, 2014; Betts, Setterstrom, Pearson ve Totty, 2018; Jia, Jia, ve Karau, 2013; Piotrowski, 2012). Bireylerin sanal kaytarma davranışları e-mail kontrolü, mesajlaşma, yorum yazma, bankacılık işlemleri, alım-satım gibi ticari işlemler, sosyal sitelerde gezinme, oyun sitelerine girme, müzik dinleme, maç, film veya dizi izleme, oyun ve video indirme, online kitap, dergi ve gazete okuma gibi yapılan eylemleri ifade etmektedir (Tan, 2017). İnternette yapılan bu eylemlerin kaytarma olabilmesi için iş yerinde yapılması ve çalışanın işini aksatması veya işini ertelemesi gerekmektedir.

Sanal kaytarmanın farklı boyutlarının olduğunu, bunların hangi amaçlarla yapıldığı ve sonuçlarının bireye ve örgüte nasıl etki yarattığı yapılan birçok çalışmada ortaya konulmuştur. Sanal kaytarma davranışı doğrudan öğrenme amaçlı olarak bireysel ya da örgütsel gelişime katkı sağlayabilecek özellikte olabildiği gibi yalnızca bireysel çıkarlar için sosyal amaçlı da olabilmektedir. Öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışının bireyin merak ettiği ya da ilgi duyduğu konularla ilgili olarak mesai saatleri içinde internette araştırma yapması, telefon aralığı ile başkalarından bilgi alması ya da televizyondan mesleki programları izlemesi şeklinde olabilmektedir. Diğer yandan sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı ise iş yerinde sosyal medya hesaplarında paylaşımlarda bulunma, arkadaşlarla sohbet etme, sanal toplulukları/forumları ziyaret etme, gazete, dergi vb haberlere yorum yapma, e-postaları kontrol etme amaçlı olarak yapılan eylem ve uygulamalardan oluşmaktadır.

Sanal kaytarma davranışının en olumsuz sonuçlara neden olabilen boyutunun bağımlılık düzeyinde olmasıdır. Özellikle iş yoğunluğunda bile iletişim teknolojisi araç ve uygulamalarını kullanma gereği duyan bireylerin yapmış olduğu eylem ve hareketler örgüt içinde bireyi, çalışma arkadaşlarını ve örgütün tamamını olumsuz etkileyebilmektedir (Chang ve Jung, 2015; Jandaghi, Alvani, Matin ve Kozekanan, 2015; Yaping, 2011). Sanal kaytarmanın bağımlılık boyutunda internette oyun oynama, eğlence amaçlı internette dolaşma, internet üzerinden müzik dinleme ya da video izleme, internette bahis/iddia vb. oynama, dosya indirme (müzik, yazılım, video gibi), kişisel amaçlı alışveriş yapma davranışlarının sıklıkla görüldüğü bir gerçektir.

Sanal kaytarma davranışının bir başka boyutu ise “düzensiz sanal kaytarma” olarak görülmektedir (Tan, 2017). Bireylerin öğrenme, sosyalleşme ya da bağımlılık davranışları dışında birbirini tekrar etmeyen, farklılık gösteren ya da rutin gelişen durumlara göre değişkenlik gösteren davranışlardan oluşmaktadır (Aftab, 2003; Charlier, Giunetti, Reeves ve Greco, 2017; Demir, 2011). Örneğin iş yerinde mesai saatleri içinde sporla ilgili web sitelerini ziyaret etme, seyahat/tatil sitelerini ziyaret etme, amaçsızca internette dolaşma, internet üzerinden bankacılık işlemleri yapma (EFT, Havale işlemleri gibi) davranışlar bu kapsamda değerlendirilebilir.

2.3. Araştırma hipotezleri

Araştırmanın temel modeli kişilik özellikleri ile sanal kaytarma davranışı ilişkisi üzerine kurgulanmıştır. İş görenlerin kişilik özellikleri boyutlarının sanal kaytarma davranışı boyutları üzerindeki etkisi model yapısını oluşturmaktadır.

Araştırma çerçevesinde oluşturulan hipotezler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

H₁- İşgörenlerin kişilik özellikleri sanal kaytarma davranışını etkiler.

H_{1.1}- İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.2}- İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.3}- İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.4}- İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.5}- İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.6}- İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.7}- İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.8}- İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.9}- İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.10}- İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.11}- İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.12}- İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.13}- İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.14}- İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.15}- İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.16}- İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.17}- İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.18}- İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.19}- İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

H_{1.20}- İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler.

3. Konaklama işletmelerinde bir araştırma

3.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın temel amacı, otel işletmelerinde işgörenlerin kişilik özelliklerinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma yukarıda açıklanan kişilik özellikleri

ve sanal kaytarma davranışı boyutlarını içeren bir yapı üzerine kurgulanmış ve bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Dışadönüklük faktör grubunun bağımlı değişkenlerin oluşturduğu "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" üzerindeki etkisini belirlemek.
- Sorumluluk faktör grubunun bağımlı değişkenlerin oluşturduğu "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" üzerindeki etkisini belirlemek.
- Uyumluluk faktör grubunun bağımlı değişkenlerin oluşturduğu "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" üzerindeki etkisini belirlemek.
- Açıklık faktör grubunun bağımlı değişkenlerin oluşturduğu "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" üzerindeki etkisini belirlemek.
- Duygusal denge faktör grubunun bağımlı değişkenlerin oluşturduğu "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" üzerindeki etkisini belirlemek.

3.2. Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları

Araştırmada, sanal kaytarma davranışı ve kişilik özellikleri boyutları ele alınmıştır. Kişilik özellikleri "dışadönüklük", "sorumluluk", "uyumluluk", "açıklık" ve "duygusal denge" boyutları olmak üzere incelenmiştir. Sanal kaytarma davranışı boyutları ise "Öğrenme Amaçlı SKD", "Sosyal Amaçlı SKD", "Bağımlılık Boyutlu SKD" ve "Düzensiz SKD" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Araştırmada konaklama işletmeleri sahip ve yöneticileri kapsam dışı tutulmuştur. Stajyer ve yarı zamanlı çalışanların da mümkün olduğu kadar kapsam dışında tutulmasına çalışılmış olup bu konuda katılımcıların verdiği bilgilere itibar edilmiştir. Araştırmada bölgesel sınırlılık da uygulanmıştır. Anket verileri Antalya ilinde bulunan 4 ve 5 yıldızlı otel işletmelerinden elde edilmiştir. Veriler 2017 yılı Mayıs ayında toplanmıştır. Araştırmanın belli bir bölgede yapılmasının temel amacı verilerin daha hızlı, sağlıklı ve kolay elde edilmesidir.

3.3. Araştırmanın yöntemi

Çalışmada öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiş ve buradan elde edilen bilgilerden bir anket formu oluşturulmuştur. Anketler doğrudan yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma soruları oluşturulurken sanal kaytarma davranışı ölçeği ve kişilik özellikleri ölçeği kullanılmıştır. Sanal kaytarma davranışı ölçeği literatürde yer alan bilgiler ışığında geliştirilmiştir. Kişilik özellikleri ölçeği ise McCrae ve Costa (1989)'den yararlanılarak turizme özgü uyarlanmış ve bazı değişkenleri modele uygun olacak şekilde geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmak amacıyla iki pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Anlaşılmayan değişkenlerin bazıları düzeltilmiş bazıları da çıkartılmıştır.

3.4. Araştırmanın örnekleme

Antalya ili kapsamındaki tüm konaklama işletmeleri uygulama alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada toplam 429 kişiye anket uygulanmış olup 29 anket güvenilirlik kaygısı nedeni ile kapsam dışı bırakılmıştır. Toplamda 400 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

3.5. Araştırma ölçekleri

Araştırmada iki farklı ölçek kullanılmıştır. Birincisi “Beş Faktör Kişilik Özelliği” ölçeği, ikincisi ise, Sanal Kaytarma Davranışı Ölçeği (SKDÖ)’dir.

“Beş Faktör Kişilik Özelliği” ölçeği; McCrae ve Costa (1989)’den yararlanılarak turizme özgü uyarlanmış ve bazı değişkenleri modele uygun olacak şekilde geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 24 değişken yer almakta ve beş boyutta gruplandırılmıştır. Ölçeğin genel yapı itibarıyla geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri “Genel $\alpha = 0.83$; KMO Ölçümü=0.831; Bartlett's Test of Sphericity=2451.584; $p < .01$; Açıklanan Varyans Oranı (AVO)=60.44; Genel ortalama=3.93” olarak gerçekleştirilmiştir.

Sanal Kaytarma Davranışı Ölçeği (SKDÖ); literatürde yer alan bilgiler ışığında geliştirilmiştir. Ölçek toplam 4 boyutta gruplanan 22 değişkenden oluşmaktadır. Ölçeğin genel geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin genel yapı itibarıyla geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri “Genel $\alpha = 0.91$; KMO Ölçümü=0.916; Bartlett's Test of Sphericity=2966.368; $p < .01$; Açıklanan Varyans Oranı (AVO)=60.02; Genel ortalama=3.24” olarak gerçekleştirilmiştir.

3.6. Veri toplama

Araştırmanın verileri Antalya ili Kemer, Beldibi, Çamyuva, Belek, Kundu bölgelerinde faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmelerinde çalışan işgörenler ile anket formu kullanılarak yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Araştırma verileri 2017 Mayıs ayında araştırma ekibi tarafından toplanmıştır. On altı adet 5 yıldızlı, üç adet 4 yıldızlı konaklama işletmesi çalışanlarına toplamda 600 anket dağıtılmış ancak bunlardan 429 adedinin değerlendirmeye alınabilecek nitelikte olduğu saptanmıştır. Değerlendirmeye alınan anketlerin oranı %67'dir. Araştırmada demografik sorularla birlikte araştırma amacına uygun olarak toplam 62 soru hazırlanmıştır. Demografik 7 soru sorulmuştur. Kişilik özelliklerine yönelik 28 soru, sanal kaytarma davranışına yönelik 27 soru Likert tipinde sunulmuştur. Likert yöntemine göre hazırlanan sorular 1-kesinlikle katılmıyorum seçeneğinden 5-kesinlikle katılıyorum seçeneğine doğru beşli aralıklarla sıralanmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler sosyal bilimler için geliştirilmiş olan SPSS istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Birinci aşamada demografik soruların frekansları ele alınmış ve ikinci aşamada Likert ölçeğinde hazırlanan sorular değerlendirilmiştir. Verilerin öncelikle güvenilirliği (Cronbach Alpha) test edilmiş, değişkenleri daha sağlıklı belirlemek amacıyla verilere faktör analizi (Principal Component Analysis) uygulanmış ve daha sonra ilgili faktörlerin önem düzeylerini belirlemek amacı ile regresyon analizi yapılmıştır.

3.7. Veri analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için güvenilirlik ve geçerlik analizlerinden sonra faktör analizi, korelasyona analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre ortaya çıkan istatistiksel bulgular tablolar yardımıyla

yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen demografik verilerin bu çalışma kapsamında bir hipotez oluşturulmadığı için analizi yapılmamıştır.

4. Bulgular

Ölçeği oluşturan soruların yapılan araştırmanın doğruluğunu ortaya çıkarabilecek nitelikte, birbirleri ile ilişkili, tutarlı, anlaşılır olması güvenilir bir ölçme aracı oluşturulurken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan birisidir.

Tablo 1. Kişilik özellikleri ile ilgili faktör analizi

Faktör grupları ve maddeler	Faktör yükü	Ölçüm değerleri	
FAKTÖR-1: Dışadönüklük			
28-Neşeli birisiyim	,886	Özdeğer	=5,09
34-Enerji doluyum	,776	AVO (%)	=25,44
36-Tanımadığım ortamda genelde sıkılırım (T)	,719	Standart sapma	=3.72
31-Mizahi yönü güçlü birisiyim	,668	Ortalama	=4.04
35-Utangaç olduğumu düşünüyorum	,654	α	=.79
		p	=.001
FAKTÖR-2 Sorumluluk			
50-Sorumluluk almayı sevmiyorum (T)	,914	Özdeğer	=2,46
54-İnsanlara yardım etmeyi severim	,883	AVO (%)	=12,28
52-Düzenli olmayı severim	,742	Standart sapma	=3.18
49-Başkasının yapabileceği işi yapmam	,751	Ortalama	=4.31
48-Bazen işimi sonraya bırakırım (T)	,623	α	=.80
		p	=.001
FAKTÖR-3: Uyumluluk			
29-Paylaşmayı severim	,819	Özdeğer	=2,09
53-Uyumlu birisiyimdir	,809	AVO (%)	=10,09
55-Dost/arkadaş canlısıyım	,756	Standart sapma	=3.62
43-Hoşgörülü birisiyim	,750	Ortalama	=3.42
		α	=.82
		p	=.001
FAKTÖR-4 Açıklık			
38-İşimde kararlıyım	,812	Özdeğer	=1,38
39-Arkadaşlarıma güven veririm	,760	AVO (%)	=6,91
42-Beni ilgilendirmeyen olaylara/durumlara karışmam	,740	Standart sapma	=2.19
32-Edebi yönü güçlü birisiyim	,726	Ortalama	=4.25
33-Sanat yönü güçlü birisiyim	,704	α	=.76
		p	=.001
FAKTÖR-5: Duygusal Denge			
37-Kavgacı bir özelliğe sahibim (T)	,862	Özdeğer	=1,14
45-Zaman zaman gergin olabiliyorum	,774	AVO (%)	=5,68
46-Endişelendiğim durumlar oluyor	,741	Standart sapma	=2.55
40-Adaletli olmaya çalışırım	,734	Ortalama	=3.47
41-Haksızlıklar karşısında sessiz kalmayı tercih ederim	,646	α	=.74
		p	=.001

Genel α =0.83; KMO Ölçümü=0.831; Bartlett's Test of Sphericity=2451.584; $p < .01$; Açıklanan Varyans Oranı (AVO)=60.44; Genel ortalama=3.93

Araştırmada "Kişilik Özellikleri" genel yapısına ilişkin güvenilirlik ve geçerlik analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre verilerin genel güvenilirlik ve geçerlik düzeylerinin sosyal bilimler için yüksek ve kabul edilebilir değerler olarak ($\alpha=0.83$ ve $p<.01$) olarak ortaya çıktığı görülmektedir. bu sonuç diğer analizlere geçilebilecek uygun düzeylerde olduğunu göstermektedir. Verilerin genel ortalama değeri 3.93 ve KMO ölçümünün 0.831 düzeyinde, Bartlett's Test of Sphericity=2451.584 ve değişkenler toplam varyansın (AVO) %60.44'sini açıklamaktadır.

Analizin ikinci aşamasında "Kişilik Özellikleri"ne ilişkin faktör analizi gerçekleştirilmiş ve değişkenler beş faktör grubu altına toplanmıştır. Faktör analizinde oluşan her bir grup için ayrı ayrı güvenilirlik ve geçerlik analizi gerçekleştirilmiş ve literatürden elde edilen bilgilere göre faktörler "Dışadönüklük, Sorumluluk, Uyumluluk, Açıklık ve Duygusal Denge " olarak isimlendirilmiştir. Faktörlerin içsel tutarlılık ölçümleri itibariyle diğer analizler için uygun değerler taşıdığı görülmektedir.

Dışadönüklük olarak belirtilen birinci faktör toplam varyansın %25,44'ünü (AVO) açıklamaktadır. Toplam 5 değişkenin yer aldığı "Dışadönüklük" faktörü iş görenlerin diğer bireylerle ilişkilerinde daha sosyal tutum ve davranışlar sergileyebilecek özellikleri içerdiğini göstermektedir. Bu faktörün güvenilirlik ve geçerlik değerlerinin ($\alpha=.79$ ve $p<.01$) sosyal bilimler için kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Birinci faktörün özdeğeri 5,09, standart sapması 3,72 ve ölçek tutum ortalamalarının 4,04 olduğu görülmektedir.

Sorumluluk faktörü ikinci grubu oluşturmaktadır. Toplam 5 değişkenin yer aldığı "Sorumluluk" faktörü iş görenlerin görev bilincine ne kadar sahip olduğunu göstermektedir. Bu gruba ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre özdeğeri 2,46; açıklanan varyans oranı %12,28 (AVO); standart sapması 3,18; ortalama değeri 4.31; güvenilirlik derecesi $\alpha=.80$ ve $p<.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Kişilik özellikleri davranışının üçüncü boyutunu oluşturan "Uyumluluk" faktöründe 4 değişken yer almaktadır. Bu faktör grubunda uyumluluk kişilik özelliklerine sahip iş görenlerinin diğer işgörenlerle ilişkilerinde yardımseverlik, mütevazilik gibi özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Bu faktör grubuna ilişkin bulgulara göre özdeğer 2,09; açıklanan varyans oranı %10,09 (AVO); standart sapması 3.62; ortalama değeri 3.42; güvenilirlik derecesi $\alpha=.82$ ve $p<.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleşmiştir.

Açıklık dördüncü faktör grubunu oluşturmakta ve toplam 5 değişkeni bulunmaktadır. Bu faktör grubu işgörenlerin kültür, bilinç ve deneyime açık olma boyutunu göstermektedir. Bu faktör grubuna ilişkin bulgulara göre özdeğer 1,38; açıklanan varyans oranı %6,91 (AVO); standart sapması 2.19; ortalama değeri 4.25; güvenilirlik derecesi $\alpha=.76$ ve $p<.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleşmiştir.

Kişilik özellikleri davranışı boyutunun beşinci ve son faktörü "Duygusal Denge" toplam varyansın (AVO) 5,68'ini açıklamaktadır. Toplam 5 değişkeni bulunmaktadır. Bu faktör grubu duygusal dengesizlik özelliklerine sahip iş görenlerin iş hayatı ile özel hayatı arasında denge kuramadığını stresle başa çıkmadığını göstermektedir. Bu faktörün güvenilirlik ve geçerlik değerlerinin ($\alpha=.74$ ve $p<.001$) sosyal bilimler için kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Beşinci faktörün özdeğeri 1,14, standart sapması 2.55 ve ölçek tutum ortalamalarının 3.47 olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Sanal kaytarma ile ilgili faktör analizi

Faktör grupları ve maddeler	Faktör yükü	Ölçüm değerleri
FAKTÖR-1: Öğrenme Amaçlı SKD		
23-Merak ettiğim konularla ilgili internette araştırma yaparım	,882	Özdeğer =7,61
22-Mesleğim ve alanımla ilgili siteleri takip ederim	,857	AVO (%) =18,92
1-Finansal yatırımla ilgili web sitelerini ziyaret ederim	,753	Standart sapma =3.82
6-Genel haber sitelerini ziyaret ederim	,695	Ortalama =3.61
21-Akademik ve bilimsel yayınları ve haberleri takip ederim	,684	α =.84
15-Hobi amaçlı araştırma yaparım	,682	p =.001
9-Blog sayfalarını okurum	,681	
FAKTÖR-2: Sosyal Amaçlı SKD		
12-Sosyal medya hesaplarımda paylaşımlarda bulunurum	,801	Özdeğer =1,46
13-Arkadaşlarımla sohbet ederim	,788	AVO (%) =16,05
16-Sanal toplulukları/ forumları ziyaret etmeyi severim	,775	Standart sapma =4.35
24-Gazete, dergi vb haberlere yorum yaparım	,707	Ortalama =3.46
7-e-postalarımı kontrol ederim	,703	α =.80
		p =.001
FAKTÖR-3: Bağımlılık Boyutlu SKD		
19-İnternette oyun oynamayı severim	,806	Özdeğer =1,23
25-Eğlenceli vakit geçirmek amacıyla internette gezinirim	,800	AVO (%) =15,06
20-İnternet üzerinden müzik dinler ya da video izlerim	,743	Standart sapma =4.46
18-İnternette bahis / iddia vb. oynamayı severim	,666	Ortalama =3.01
8-Dosya indiririm (müzik, yazılım, video gibi...)	,634	α =.80
2-Kişisel ürünler için internet üzerinden alışveriş yaparım	,629	p =.001
FAKTÖR-4: Düzensiz SKD		
4-Sporla ilgili web sitelerini ziyaret ederim	,893	Özdeğer =1,11
10-Seyahat/Tatil sitelerini ziyaret ederim	,830	AVO (%) =9,97
14-Amaçsızca internette dolaşmayı severim	,762	Standart sapma =3.33
26-İnternet üzerinden bankacılık işlemleri yaparım	,664	Ortalama =2.96
		α =.78
		p =.001
Genel α =0.91; KMO Ölçümü=0.916; Bartlett's Test of Sphericity=2966.368; p<.01; Açıklanan Varyans Oranı (AVO)=60.02; Genel ortalama=3.24		

Araştırmada kullanılan ikinci ölçek olan "Sanal Kaytarma Davranışı" ile ilgili güvenilirlik ve geçerlik analizi yapılmış ve ulaşılan sonuçların kabul edilebilir değerler (α =.91 ve p<.01) olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Verilerin genel ortalama değeri 3.24 ve KMO ölçümünün 0.916 düzeyinde, Bartlett's Test of Sphericity=2966.368 ve değişkenler toplam varyansın (AVO) %60.02'sini açıklamaktadır. "Sanal Kaytarma Davranışı" için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre değişkenler dört faktör grubu altına toplanmış "Öğrenme Amaçlı SKD, Sosyal Amaçlı SKD, Bağımlılık Boyutlu SKD, Düzensiz SKD" olarak isimlendirilmiştir. Faktörlerin içsel tutarlılık ölçümleri itibarıyla diğer analizler için de uygun değerler taşıdığı görülmektedir.

"Sanal Kaytarma Davranışı" faktör analizi tablosunda görüleceği üzere birinci faktör toplam varyansın %18,92'sini (AVO) açıklamaktadır. Toplam 7 değişkenin yer aldığı Öğrenme Amaçlı SKD iş görenlerin sanal kaytarma davranışının kişisel gelişim ve öğrenme ile ilgili davranışlarından oluşmaktadır. Bu faktörün güvenilirlik ve geçerlik değerinin (α =.84 ve p<.001) önemli düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca Öğrenme Amaçlı SKD faktörünün özdeğeri 7,61, standart sapması 3,82 ve ölçek tutum ortalamalarının 3,61 olduğu görülmektedir. Sosyal Amaçlı

SKD ikinci faktör grubunu oluşturmaktadır. Toplam 5 değişkenin yer aldığı Sosyal Amaçlı SKD iş görenlerin dinlenme/eğlenme ve sosyal amaçlı aktivitelerini kapsayan eylemlerdir. Bu gruba ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre özdeğeri 1,46; açıklanan varyans oranı %16,05 (AVO); standart sapması 4.35; ortalama değeri 3.46; güvenilirlik derecesi $\alpha=0.80$ ve $p<0.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleştiği görülmektedir. Sanal kaytarma davranışının üçüncü boyutunu oluşturan Bağımlılık Boyutlu SKD internet kullanımının olumsuz yönlerini içinde barındıran eylemlerdir. Toplam 6 değişkenin yer aldığı bu faktör grubuna ilişkin bulgulara göre özdeğer 1,23; açıklanan varyans oranı %15,06 (AVO); standart sapması 4.46; ortalama değeri 3.01; güvenilirlik derecesi $\alpha=0.80$ ve $p<0.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleşmiştir. Düzensiz SKD dördüncü faktör grubunu oluşturmaktadır. bu faktör grubunda toplam 4 değişken yer almaktadır. Bu gruptaki işgörenlerin eylemlerinin bir amacı yoktur. Bu faktör grubuna ilişkin bulgulara göre özdeğer 1,11; açıklanan varyans oranı %9,97 (AVO); standart sapması 3.33; ortalama değeri 2.96; güvenilirlik derecesi $\alpha=0.78$ ve $p<0.001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	Ort.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Dışadönüklük	4.04	1								
2-Sorumluluk	3.31	.332*	1							
3-Uyumluluk	3.42	.483*	.555*	1						
4-Açıklık	4.25	.266*	.628*	.344*	1					
5-Duygusal denge	3.47	.675*	.497*	.393*	.511*	1				
6- Öğrenme Amaçlı SKD	3.61	.433*	.233**	.288**	.302**	.337**	1			
7- Sosyal Amaçlı SKD	3.46	.498*	.049	.137	.201**	.521*	.542*	1		
8- Bağımlılık Boyutlu SKD	3.01	.729*	.106	.224	.144	.346**	.458*	.245**	1	
9- Düzensiz SKD	2.96	.605*	.125	.185	.385**	.438*	.387**	.238**	.343*	1

Pearson korelasyon (2 yönlü), * $p<0.01$ ** $p<0.05$

Araştırmanın bu bölümünde faktör analizi sonucunda oluşan bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bağımsız değişkenlerin oluşturduğu “dışadönüklük”, “sorumluluk”, “uyumluluk”, “açıklık” ve “duygusal denge” olarak gruplanan kişilik özellikleri ile bağımlı değişkenlerin oluşturduğu “Öğrenme Amaçlı SKD”, “Sosyal Amaçlı SKD”, “Bağımlılık Boyutlu SKD” ve “Düzensiz SKD” olarak gruplanan sanal kaytarma davranışının arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizinde;

1- “Dışadönüklük” kişilik özelliği ile “Öğrenme Amaçlı SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.433$; $p<0.01$). Benzer bir durum “Sosyal Amaçlı SKD” ile ilişkide de söz konusudur ($r=.498$; $p<0.01$). “Dışadönüklük” kişilik özelliği “Bağımlılık Boyutlu SKD” pozitif doğrusal yönlü, diğerlerine göre yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r=.729$; $p<0.01$). Diğer yandan bu faktörün “Düzensiz SKD” ile olan ilişkisinin de anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkisinin olması önemli bir durumdur ($r=.605$; $p<0.01$). Bu durum “dışadönüklük” kişilik özelliğine sahip işgörenlerin sanal kaytarma davranışı içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

2- “Sorumluluk” kişilik özelliği ile “Öğrenme Amaçlı SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.233$; $p<0.05$). “Sosyal Amaçlı SKD” ile arasında ise pozitif doğrusal yönlü çok düşük düzeyde ve anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.049$; $p>0.05$). Benzer bir durum “Dışadönüklük” kişilik özelliği ile

“Bağımlılık Boyutlu SKD” arasında da söz konusudur ($r=.106$; $p>.05$). Diğer yandan bu faktörün “Düzensiz SKD” ile arasında ise anlamlı olmayan ve pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur ($r=.125$; $p>.05$). Bu durum “sorumluluk” kişilik özelliğine sahip işgörenlerin öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu işgörenlerin sorumluluk sahibi olmalarının gereği bilgi edinmek için sanal kaytarma davranışında bulunduğu söylenebilir.

3- “Uyumluluk” kişilik özelliği ile “Öğrenme Amaçlı SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.288$; $p<.05$). “Sosyal Amaçlı SKD” ile ilişkide ise pozitif doğrusal yönlü çok düşük düzeyde ve anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.137$; $p>.05$). “Dışadönüklük” kişilik özelliği ile “Bağımlılık Boyutlu SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde ve anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r=.224$; $p>.05$). Diğer yandan bu faktörün “Düzensiz SKD” ile arasında ise anlamlı olmayan ve pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur ($r=.185$; $p>.05$). Burada “Uyumluluk” kişilik özelliğine sahip işgörenler öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışında buldukları ortaya çıkmaktadır.

4- “Açıklık” kişilik özelliği ile “Öğrenme Amaçlı SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.302$; $p<.05$). Benzer bir durum “Sosyal Amaçlı SKD” ile ilişkide de söz konusudur ($r=.201$; $p<.05$). “Dışadönüklük” kişilik özelliği ile “Bağımlılık Boyutlu SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r=.144$; $p>.05$). Diğer yandan bu faktörün “Düzensiz SKD” ile de arasında anlamlı ve düşük pozitif yönlü ilişki söz konusudur ($r=.385$; $p<.05$). “Açıklık” kişilik özelliğine sahip işgörenler öğrenme amaçlı, sosyal amaçlı ve düzensiz sanal kaytarma davranışında bulunmaktadır.

5- “Duygusal denge” kişilik özelliği ile “Öğrenme Amaçlı SKD” arasında pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.337$; $p<.05$). Benzer bir durum “Sosyal Amaçlı SKD” ile ilişkide de söz konusudur ($r=.521$; $p<.01$). “Dışadönüklük” kişilik özelliği “Bağımlılık Boyutlu SKD” pozitif doğrusal yönlü düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r=.346$; $p<.05$). Diğer yandan bu faktörün “Düzensiz SKD” ile arasında da anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişki söz konusudur ($r=.438$; $p<.01$). Bu nokta da “Duygusal denge” kişilik özelliğine sahip işgörenlerin “Öğrenme Amaçlı SKD”, “Sosyal Amaçlı SKD”, “Bağımlılık Boyutu SKD” ve “Düzensiz SKD” yaptığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. Regresyon analiz sonuçları- 1

Değişkenler	Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar		
	B	St. hata	β	t	p
Sabit	3.758	.281		10.443	.003
1-Dışadönüklük	.161	.068	.217	3.154	.001
2-Sorumluluk	.103	.089	.234	1.029	.077
3-Uyumluluk	.117	.084	.229	1.432	.061
4-Açıklık	.141	.072	.211	2.334	.018
5-Duygusal denge	.122	.063	.225	1.551	.054

Bağımlı değişken: Öğrenme Amaçlı SKD, $R=.43$; $R^2=.32$; Düzeltilmiş $R^2=.29$; $F=19.952$; $p<.01$

Kişilik özelliklerinin “dışadönüklük”, “sorumluluk”, “uyumluluk”, “açıklık” ve “duygusal denge” olarak belirlenen faktör gruplarının bağımlı değişkenlerin oluşturduğu “Öğrenme Amaç-

Tan, M., Demir, M. (2018). The effects of personality traits of employees on cyberloafing behaviour. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(1), 49-60.

lı SKD“ üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; “dışadönüklük” ve “açıklık” faktörleri “Öğrenme Amaçlı SKD”ni etkilerken ($t > 1,80$; $p < .01$) “sorumluluk”, “uyumluluk” ve “duygusal denge” faktörlerinin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($t < 1,80$; $p > .05$).

Tablo 5. Regresyon analiz sonuçları - 2

Değişkenler	Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar	t	P
	B	St. hata	β		
Sabit	2.893	.266		9.444	.002
1-Dışadönüklük	.157	.049	.236	2.981	.002
2-Sorumluluk	.125	.083	.174	1.326	.078
3-Uyumluluk	.114	.092	.161	1.104	.081
4-Açıklık	.131	.074	.202	1.709	.053
5-Duygusal denge	.176	.046	.253	3.205	.002

Bağımlı değişken: Sosyal Amaçlı SKD, R= .49; R²= .34; Düzeltilmiş R²=.31; F= 22.154; p<.01

Bağımlı değişkenlerin oluşturmuş olduğu “dışadönüklük”, “sorumluluk”, “uyumluluk”, “açıklık” ve “duygusal denge” kişilik özelliklerinin “Sosyal Amaçlı SKD“ üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; “dışadönüklük” ve “duygusal denge” faktörleri “Sosyal Amaçlı SKD”ni etkilerken ($t > 1,80$; $p < .01$) “sorumluluk”, “uyumluluk” ve “açıklık” faktörlerinin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($t < 1,80$; $p > .05$).

Tablo 6. Regresyon analiz sonuçları - 3

Değişkenler	Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar	t	P
	B	St. hata	β		
Sabit	2.689	.311		9.437	.004
1-Dışadönüklük	.194	.065	.287	2.998	.001
2-Sorumluluk	.133	.099	.193	1.022	.064
3-Uyumluluk	.121	.087	.200	1.304	.062
4-Açıklık	.129	.091	.196	1.418	.078
5-Duygusal denge	.182	.059	.265	2.853	.003

Bağımlı değişken: Bağımlılık Boyutlu SKD, R= .44; R²= .30; Düzeltilmiş R²=.26; F= 16.659; p<.01

Kişilik özellikleri faktör gruplarının bağımlı değişkenlerin oluşturmuş olduğu “Bağımlılık Boyutu SKD“ üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; “dışadönüklük” ve “duygusal denge” faktörleri “Bağımlılık Boyutlu SKD”ni etkilerken ($t > 1,80$; $p < .01$) “sorumluluk”, “uyumluluk” ve “açıklık” faktörlerinin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($t < 1,80$; $p > .05$).

Tablo 7. Regresyon analiz sonuçları - 4

Değişkenler	Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar	t	p
	B	St. hata	β		
Sabit	2.989	.211		13.343	.001
1-Dışadönüklük	.184	.059	.272	3.815	.001
2-Sorumluluk	.126	.091	.202	1.622	.054
3-Uyumluluk	.119	.085	.207	1.701	.052
4-Açıklık	.148	.062	.233	2.599	.004
5-Duygusal denge	.167	.061	.255	2.851	.002

Bağımlı değişken: Düzensiz SKD, R= .52; R²= .35; Düzeltilmiş R²=.31; F= 29.121; p<.01

“Dışadönüklük”, “Sorumluluk”, “Uyumluluk”, “Açıklık” ve “Duygusal denge” olmak üzere kişilik özellikleri faktör gruplarının bağımlı değişkenlerin oluşturduğu “Düzensiz SKD” üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; “dışadönüklük”, “açıklık” ve “duygusal denge” faktörleri “Düzensiz SKD”ni etkilerken ($t > 1,80$; $p < .01$) “sorumluluk”, “uyumluluk” faktörlerinin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($t < 1,80$; $p > .05$).

Tablo 8. Hipotezlere ilişkin test sonuçları

H _{2.1} - İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=3.154	p<.01	Desteklendi
H _{2.2} - İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.981	p<.01	Desteklendi
H _{2.3} - İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.998	p<.01	Desteklendi
H _{2.4} - İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=3.815	p<.01	Desteklendi
H _{2.5} - İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.029	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.6} - İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.326	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.7} - İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.022	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.8} - İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.622	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.9} - İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.432	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.10} - İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.104	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.11} - İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.304	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.12} - İşgörenlerin “uyumluluk” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.701	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.13} - İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.334	p<.05	Desteklendi
H _{2.14} - İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.709	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.15} - İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.418	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.16} - İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.599	p<.01	Desteklendi
H _{2.17} - İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=1.551	p>.05	Desteklenmedi
H _{2.18} - İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=3.205	p<.01	Desteklendi
H _{2.19} - İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.853	p<.01	Desteklendi
H _{2.20} - İşgörenlerin “duygusal denge” kişilik özelliği “düzensiz sanal kaytarma davranışı”ni etkiler	t=2.851	p<.01	Desteklendi

İşgörenlerin “dışadönüklük” kişilik özelliği “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı”, “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”, “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı” ve “düzensiz sanal kaytarma davranışı”nı etkilediği ve bu çerçevede oluşturulan hipotezlerin desteklendiği görülmektedir. Neşeli, etkileyici, aktif ve mizah yönü güçlü gibi kişilik özelliklerinin kendini geliştirme ve merak ettiği konuları araştırma, öğrenme amacıyla fırsat buldukça işyerinde kişisel amaçlı internet kullanımı gibi sanal kaytarma davranışlarına etkisi söz konusudur. Bu durum genel olarak otoriter, enerjik ve meraklı gibi kişilik özelliklerine sahip bireylerin kendini geliştirmek ve merak ettiği konuları araştırmak, öğrenmek amacıyla fırsat buldukça işyerinde sanal kaytarma davranışı sergilediğini göstermektedir. Aynı şekilde konuşkan, girişken, aktif ve sosyal kişilik özelliğine sahip bireylerin arkadaşlarıyla sohbet etmek ve sosyal medya hesaplarında paylaşımlarda bulunmak amacıyla işyerinde mesai saatleri içerisinde sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışında bulunduğunu göstermektedir. Kişilik özelliği cesur, girişken, maceraperest olan bireyler mesai saatleri içerisinde dosya indirme, internette bahis/iddia vb. gibi bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışında bulunmaktadır. Bununla birlikte, otoriter, sosyal, girişken gibi özelliklere sahip kişilerin bu özelliklerinin amaçsızca internette dolaşma, banka işlemleri (EFT, Havale işlemleri gibi) yapma, spor sitelerini ziyaret gibi düzensiz sanal kaytarma davranışında bulunmasına etkisi söz konusudur.

İşgörenlerin “sorumluluk” kişilik özelliği ile “uyumluluk” kişilik özelliğinin “sanal kaytarma davranışı” alt boyutlarına etkisinin olmadığı ve bu yönde oluşturulan hipotezlerin desteklenmediği görülmektedir.

İşgörenlerin “açıklık” kişilik özelliğinin “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı” ve “düzensiz sanal kaytarma davranışı”nı etkilediği ve bu çerçevede oluşturulan hipotezlerin desteklendiği buna karşın “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı” ve “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı”na yönelik hipotezlerin desteklenmediği görülmektedir. Kişilik özelliklerinin fantastik, hazırcevap, sanatçı ruhlu olmasının işgörenlerin mesleği ve alanı ile ilgili, finansal yatırımlarla ilgili mesai saatleri içerisinde kendisine katkı sağlayacak öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı sergilemesinde etkisi mümkündür. Aynı şekilde açıklık kişilik özelliklerinin özgün, anlayışlı, mantıklı gibi özelliklerini taşıyan bireylerin taşımış oldukları bu özelliklerin müzik ve video izleme, müzik ve video indirme gibi bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

“Duygusal denge” kişilik özelliğine sahip bireylerin “öğrenme amaçlı sanal kaytarma davranışı” üzerindeki etkisini açıklamak için oluşturulan hipotezin analizi sonuçlarına göre desteklenmediği, buna karşın “sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışı”, “bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışı” ve “düzensiz sanal kaytarma davranışı”nı etkilediği ve bu çerçevede oluşturulan hipotezlerin desteklendiği görülmektedir. Kaygılı, korkak, sinirli olan bireyler mesai saatleri içerisinde arkadaşları ile sohbet etme, sosyal paylaşım sitelerinde paylaşımlarda bulunma gibi sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışında bulunmaktadır. Aynı şekilde kişilik özelliği değişken, umutsuz, alıngan, düşüncesiz olan bireyler mesai saatleri içerisinde internet üzerinden kişisel alışveriş, internette oyun oynama, video ve müzik indirme gibi bağımlılık boyutlu sanal kaytarma davranışında bulunmaktadır. Bununla birlikte kırılğan, karamsar, değişken, endişeli gibi duygusal denge kişilik özelliklerine sahip işgörenlerin amaçsızca internette dolaşmayı sevdiği için düzensiz sanal kaytarma davranışı sergilediği söylenilebilir.

5. Sonuç ve tartışma

İşgörenlerin kişilik özellikleri sanal kaytarma davranışı üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır. Konaklama işletmelerinde dışadönük kişilik özelliğine sahip bireylerin sanal kaytarma davranışlarını farklı amaçlarla yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bu tip özellikteki bireylerin öğrenme amaçlı olarak sanal kaytarma davranışı sergilemesi kadar sosyal amaçlı sanal kaytarma davranışında bulunması da oldukça önemli bir sonuçtur. Belirli bir hedefe yönelik bireylerin sıklıkla kullandığı iletişim teknolojilerinin sosyal amaçlı kullanımı daha çok kişilik özellikleri ile ilişkilendirilebilir. Krishnan, Lim ve Teo (2010)'un belirtmiş olduğu gibi dışadönük kişilik özelliklerine sahip bireyler aynı zamanda bağımlılık boyutunda ve düzensiz olarak sürekli sosyal medyayı kullanmak istemekte, belirli sitelere girme gereği duymakta ya da belirli oyunları oynama arzusu taşımaktadır. Dolayısıyla bu sonuç dışadönük kişilik özelliğine sahip bireylerin işyerinde sanal kaytarma davranışında bulduklarını ortaya koymaktadır.

Sorumluluk sahibi bireyler işyerinde önce işe odaklanmakta sanal kaytarma davranışında bulunmamaktadır. Çalışmada ulaşılan önemli sonuçlardan birisi de “sorumluluk” kişilik özelliğine sahip bireylerin daha duyarlı davranışlar sergileyerek internet, telefon, televizyon gibi araçlarla ilgilenmediklerini ortaya koymaktadır. Özellikle internet bağlantısı olan teknoloji aletlerinin işte ya da iş dışında bireylerin çoğunluğunun ilgisini çekmesi (RuningSawitri, 2012) ve hatta buna eğilimin yüksek olmasına rağmen sorumluluk sahibi işgörenlerin işleri aksatacak hiçbir olumsuz davranışta bulunmaması, sanal kaytarma davranışının oluşmamasında önemli bir etken olarak görülebilir.

Bireyin iş, diğer işgörenler ve örgütle uyumlu olması çalışma yaşamı açısından oldukça önemlidir. İşgörenlerin istek ve beklentileriyle uyumlu, kültür yapısı ve bireylerin yaptıkları iş ile bütünleşebilmesi, işgörenlerin yönetim ve diğer çalışanlar ile ilişkilerinin geliştirilmesi, bununla birlikte birey iş ve sosyal çevre uyumunun sağlanması örgütsel davranış açısından (Demir, 2015) olduğu kadar ortak hedeflere yönelmeyi de sağlayabilmektedir. Örgütle uyum içinde olan bireylerin diğer çalışanları da düşünmesi, görevini aksatmasının diğerlerine de olumsuz etki yaratacağını bilmesi işyerinde sanal kaytarma davranışını en düşük düzeye indirebilmektedir. Sorumluluk sahibi gibi uyumluluk da bir kişilik özelliği olarak bireylerin işyerinde sanal kaytarma davranışında bulunmamasını gerektirmektedir.

Bireylerin “açıklık” kişilik özelliği sanal kaytarma davranışı üzerinde iki farklı sonuç ortaya çıkarmıştır. Bunlardan birincisi, “açıklık” kişilik özelliğine sahip bireyler “öğrenme amaçlı” ve “düzensiz” olarak sanal kaytarma davranışında bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile bireylerin kişisel olarak gelişimi, merak ettiği ya da ilgi duyduğu alanlarda gerekli bilgilere ulaşılması amacıyla iletişim teknoloji araç ve hizmetlerinden yararlanabilmekte ve bu davranışını mesai saatleri içinde de devam ettirmektedir. Buna karşın bu özelliğe sahip bireylerin “bağımlılık” boyutunda ya da “sosyal amaçlı” olarak sanal kaytarma davranışında bulunmadıkları sonucu da oldukça çarpıcıdır. Lim, Teo ve Loo (2002) ve Al-Shuaibi, Shamsudin ve Subramaniam (2013) çalışmalarında da belirtildiği gibi bireylerin “açıklık” kişilik özellikleri bazı davranışların oluşmasında farklı etkiler gösterebilmektedir.

“Duygusal denge” kişilik özelliğine sahip bireylerin sanal kaytarma davranışında farklı tutumlar sergilediği görülmüştür. “Öğrenme amaçlı” sanal kaytarma davranışı üzerinde “duygusal denge”nin bir etkisi görülmezken, “sosyal amaçlı” “bağımlılık” ve “düzensiz” sanal kaytarma davranışlarında etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Krishnan, Lim ve Teo (2010) ile Lim,

Tan, M., Demir, M. (2018). The effects of personality traits of employees on cyberloafing behaviour. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(1), 49-60.

Teo ve Loo (2002) benzer yaklaşımlarda bulunurken bireylerin duygusal durumlarının farklı sonuçlar ortaya çıkarması sanal kaytarma davranışlarında da görülmektedir. Buradan hareketle, bireylerin “duygusal denge” kişilik özellikleri sanal kaytarma davranışında farklı etkiler ortaya çıkarabilmektedir.

Sonuç olarak, çalışma yaşamında bireylerin kişilik özellikleri sanal kaytarma davranışlarının farklı boyutlarında farklı etkiler yaratabilmekte ve değişik sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu durum kişilik özelliklerine bağlı olduğu kadar, örgütsel davranışların niteliğine göre de değişebilmektedir. Bireylerin kişilik özelliklerine göre sanal kaytarma davranışının farklılık göstermesindeki diğer etkende sanal kaytarmanın iletişim teknolojileri araç ve hizmetlerine odaklı olmasıdır.

Kaynakça

- Abidin, R., Abdullah, C. S., Hasnan, N., & Bajuri, A. L. (2014). The relationship of cyberloafing behavior with big five personality traits. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 8(12), 61-66.
- Aftab, P. (2003). Cyberloafing and how it affects productivity. *InformationWeek*, (963), 120-120.
- Al-Shuaibi, A. S. I., Shamsudin, F. M., & Subramaniam, C. (2013). Do human resource management practices matter in reducing cyberloafing at work: Evidence from Jordan. In *WEI International Academic Conference Proceedings, Istanbul, Turkey*.
- Apple, M.T. (2011). The Big Five Personality Traits and foreign language speaking confidence among Japanese Elf Students, Doctoral Dissertation (Temple University, Pennsylvania).
- Askew, K., Buckner, J. E., Taing, M. U., Ilie, A., Bauer, J. A., & Coovert, M. D. (2014). Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. *Computers in Human Behavior*, 36, 510-519.
- Betts, T. K., Setterstrom, A. J., Pearson, J. M., & Totty, S. (2018). Explaining cyberloafing through a theoretical integration of theory of interpersonal behavior and theory of organizational justice. In *Business Education and Ethics: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications* (pp. 144-165). IGI Global.
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates of different forms of cyberloafing: The role of norms and external locus of control. *Computers in Human Behavior*, 24(3), 1067-1084.
- Chang, H. S., & Jung, D. H. (2015). A study on the Relationship between Cyberloafing Characteristic and Cognitive Dissonance. *Journal of The Korea Society of Computer and Information*, 20(9), 73-80.
- Charlier, S. D., Giumentti, G. W., Reeves, C. J., & Greco, L. M. (2017). Workplace cyberdeviance. *The Wiley Blackwell handbook of the psychology of the internet at work*, 131-156.
- De Lara, P. Z. M. (2007). Relationship between organizational justice and cyberloafing in the workplace: Has “anomia” a say in the matter?. *CyberPsychology & Behavior*, 10(3), 464-470.
- Demir, M. (2011). The Analysis of the Relationship among Emotional Intelligence, Organizational Deviance, Quality of Work Life and Turnover Intentions in Hospitality Business, *European Journal of Tourism Research*, 4 (2), 214-216.
- Demir, M. (2015). Konaklama işletmelerinde birey-örgüt uyumunun iş performansı ve işte kalma niyeti üzerine etkisi. *Journal of Tourism Theory and Research*, 1(2), 57-71. DOI: 10.24288/jttr.202823
- Demir, Ş.Ş. & Demir, M. (2009). Örgütsel İletişimde Duygusal Zekanın Rolü: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6 (1), 67-77.
- Eren, E. (2004). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, İstanbul, Beta Basım.
- Goldberg, L.R. (1992). The development of markers for the Big-Five Factor Structure. *Psychol Assess*, C:4, S:26-42.
- Jandaghi, G., Alvani, S. M., Matin, H. Z., & Kozekanan, S. F. (2015). Cyberloafing management in organizations. *Iranian Journal of Management Studies*, 8(3), 335.

Tan, M., Demir, M. (2018). İşgörenlerin kişilik özelliklerinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(1), 49-60.

- Jia, H. H. (2008). *Relationships between the big five personality dimensions and cyberloafing behavior*. Southern Illinois University at Carbondale.
- Jia, H., Jia, R., & Karau, S. (2013). Cyberloafing and personality: The impact of the Big Five traits and workplace situational factors. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 20(3), 358-365.
- Krishnan, S., Lim, V. K., & Teo, T. S. (2010). How Does Personality Matter? Investigating the Impact of Big-Five Personality Traits on cyberloafing. In *ICIS* (p. 6).
- Lieberman, B., Seidman, G., Mckenna, K. Y., & Buffardi, L. E. (2011). Employee job attitudes and organizational characteristics as predictors of cyberloafing. *Computers in Human behavior*, 27(6), 2192-2199.
- Lim, V. K., Teo, T. S., & Loo, G. L. (2002). How do I loaf here? Let me count the ways. *Communications of the ACM*, 45(1), 66-70.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American psychologist*, 52(5), 509.
- Piotrowski, C. (2012). Cyberloafing: A content analysis of the emerging literature. *Journal of Instructional Psychology*, 39(3/4), 259.
- RuningSawitri, H. S. (2012). Role of Internet experience in moderating influence of work stressor on cyberloafing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 57, 320-324.
- Schultz, D.P. (1970). *Psychology and Industry*. London: Collier-Macmillan Limited.
- Shaye, A. (2009). *Infidelity in Dating Relationships: Do Big Five Personality Traits and gender influence infidelity*, Doctoral Dissertation (Alliant International University, California).
- Smith, R., Bell, R., & Watts, H. (2014). Personality trait differences between traditional and social entrepreneurs. *Social Enterprise Journal*, 10(3), 200-221.
- Tan, M. (2017). *Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Kişilik Özellikleri İle Sanal Kaytarma Davranışı Arasındaki İlişkinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Isparta).
- Wang, Y., & Zhang, B. (2017). Impact of personality trait and professional identity on work-related depression, anxiety and irritation among Chinese nurses. *Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*, 48(2), 447.
- Yaping, T. X. C. (2011). An Empirical Research on Organizational Factors Influencing Cyberloafing. *Chinese Journal of Management*, 12, 016.
- Yoon, K. (1997). *General mental ability and the Big Five Personality Dimensions: An investigation of the cross-cultural generalizability of their construct and criterion-related Validities in Korea*, Doctoral Dissertation (The University Of Iowa, Iowa).
- Zuroff, D. C., Sadikaj, G., Kelly, A. C., & Leybman, M. J. (2016). Conceptualizing and measuring self-criticism as both a personality trait and a personality state. *Journal of personality assessment*, 98(1), 14-21.

Extended abstract in English

Many research have identified that cyberloafing is an important issue for both researchers and administrators in recent years. Cyberloafing is form of counterproductive behavior which detracts from an employee's level of performance at work. As mentioned by Liberman, Seidman, Mckenna and Buffardi (2011), cyberloafing can have a significant cost to employers and can also result in negative ramifications for employees, so it is important to understand the factors that contribute to this behavior. On the other hand, personality traits reflect basic dimensions on which people differ. The most widely accepted of these traits are the Big Five, such as, extraversion, openness, conscientiousness, agreeableness and neuroticism. So, this research has focused on the relation between personality traits of employees and cyberloafing behavior in hospitality businesses.

Purpose: The purpose of the study is to investigate the effects of personality traits (Extroversion, Emotional Stability, Agreeableness, Conscientiousness, and Openness to Experience) of employees on cyberloafing behaviour (Learning aimed, Social aimed, Addiction dimension, Ambiguous) in hospitality businesses.

Literature: Deviant behaviors in the workplace take many forms (Demir, 2011). Cyberloafing, as the use of internet, telephone, watching television etc. for non-work purposes during working hours, is a form of counterproductive workplace behaviour. Cyberloafing is defined as “any voluntary act of employees using their companies’ internet access or their own internet Access during working hours to surf, search, read nonwork-related web sites for nonwork purposes, and access (including receiving and sending) nonwork-related email”. Unlike traditional forms of workplace loafing, cyberloafing enables workers to engage in personal pursuits via the internet while seemingly hard at work (Jia, 2008). Personality traits of employees can affect the employee behavior at work. Previous research on the relationship between personality traits of employees and cyberloafing behavior show the important findings with positive or negative aspects. Krishnan, Lim & Teo (2010) mentioned that, of Big-Five Personality traits, only agreeableness and extroversion significantly predicted cyberloafing. Abidin, Abdullah, Hasnan & Bajuri (2014) have reached similar findings in their research. They suggested that a person with higher level of conscientiousness and agreeableness has lower tendency to involve in cyberloafing activities and it can be concluded that certain personality traits have influence on the cyberloafing behaviour. According to Liberman, Seidman, Mckenna and Buffardi (2011), the organizational characteristics of the perceived cyberloafing of one’s co-workers and managerial support for internet usage were positively related to cyberloafing. And, results showed that attitudes towards cyberloafing and participation in non-Internet loafing behaviors were positively related to cyberloafing.

Methodology: The data used in this paper was obtained via a survey that was prepared through face-to-face interviews conducted among employees who had been working in 5 and 4-star hotels within the Kemer, Beldibi, Çamyuva, Belek, Kundu, Antalya. A total 600 surveys were distributed and 429 were completed and returned and 400 of them evaluated. Questionnaire for this study was developed from prior research in literature related to personality traits (consists of Extroversion, Emotional Stability, Agreeableness, Conscientiousness, and Openness to Experience dimensions of Big Five Personality Traits) cyberloafing behaviour (consists of Learning aimed, Social aimed, Addiction dimension, Ambiguous) on a 5-point Likert-type which was based on nine dimensions of two different questionnaire. SPSS 22.0 statistical pro-

gram was used to analyze the data that includes various statistical tools such as factor analysis, correlation analysis and regression analysis.

Result and conclusion: According to correlation analysis for the relationship Big Five Personality Traits and Cyberloafing Behaviour dimensions in this research, it demonstrates that the extroversion dimension of personality traits and cyberloafing behaviour (learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous) has significant and positive relationship. But conscientiousness and agreeableness dimensions of personality traits have no significant and strong relationship with cyberloafing behaviour (learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous). On the other hand, the fourth dimension of personality traits as openness to experience has significant and positive relationship with three dimensions of cyberloafing behaviour such as learning aimed, social aimed, and ambiguous while no relationship with addiction dimension. And also, correlation analysis indicated that the significant and positive relationship between the emotional stability dimension of personality traits and cyberloafing behaviour (learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous).

The regression analysis indicates that 1) the extroversion dimension of personality traits effects on cyberloafing behaviour (all dimensions such as learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous), 2) the conscientiousness dimension of personality traits doesn't effect on cyberloafing behaviour (all dimensions such as learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous), 3) agreeableness dimension of personality traits doesn't effect on cyberloafing behaviour (all dimensions such as learning aimed, social aimed, addiction dimension, ambiguous), 4) openness to experience dimension of personality traits effects on cyberloafing behaviour (two dimensions such as learning aimed, ambiguous), 5) emotional stability dimension of personality traits effects on cyberloafing behaviour (three dimensions such as social aimed, addiction dimension, ambiguous). As a result of the research, 9 of the hypotheses were supported while 11 hypotheses were not supported.